

Historian käyttö

Historiallinen Aikakauskirja 4/2021 käsittelee historian poliittista käyttöä. Kuten artikkeleista ilmenee, historiasta haetaan vahvistusta vaikka mille nykypäivän hankkeille. Joskus tukena on historian tutkimus, joskus historiaan sijoitetut toiveet ja uskomukset.

Lokakuussa Iso-Britannian pääministeri Boris Johnson veti esiin hellityn historiallisen vertauskohteen: Rooman tuhon. Johnsonin mukaan Rooma tuhoutui, koska sen yli pyyhkäisi hallitsematon maahanmuutto idästä, ja tämän seurauksena koitti pimeä keskiaika.¹ Nykyhetkestä Johnson maalaili samanlaisia tuhon uhkakuvia.

Rooman tuhosta ja sen sadoista selityksistä kiinnostuneet voivat verrata tätä väitettä nykytutkimuksen tulkintoihin lukaisemalla vaikkapa dosentti Maijastiina Kahloksen teoksen *Rooman viimeiset päivät*.² Heitot Rooman tuhosta tai seuranneesta keskiajan pimeydestä³ eivät toki usein tavoittelekaan historiallista tarkkuutta, vaan ylimääräisiä tehoja poliittiseen väittämään.

Joka mainintaa ”keskiaikaisista noitavainoista” (sic!) ei tarvitse rientää korjaamaan punakynällä tai päivitellä tietämättömyydeksi. Sen sijaan tulisi olla valppaana sen suhteen, mitä historiaväitteillä tavoitellaan. Historioitsijoiden on tärkeä osallis-

tua keskusteluun menneisyydestä ja historian käytöstä, koska joku varmasti ottaa tilan haltuunsa, jos tutkijat eivät siihen osallistu.

Oma lukunsa toki on, missä määrin tutkijat saavat äänensä kuuluvin. Olen usein saanut lukea tai kuulla kysymyksen, miksi tutkijat eivät näy enemmän mediassa ja kerro siellä tuloksistaan. Aina kannustan tähän pyrkimään. Mutta toivon lukijoiden uskovan, että on paljon tapauksia, joissa median hiljaisuus ei ole johtunut siitä, etteivätkö historioitsijat olisi koettaneet tuoda sanomaansa esiin niin totisin kuin leikkisinkin äänenpainoin.

Aihe kuin aihe saattaa törmätä torjuntaperusteisiin ”ei sovi mediaprofiiliin, ei sovi ajankohtaan, olisi ollut kiinnostava eilen tai viime viikolla, tekijä ei ole kyllin tunnettu, tehtiin jo juttu, metriikka osoittaa, ettei juttuja lueta, aihe on liian tieteellinen tai päinvastoin liian kaupallinen, puuttuu nopeasti saatava vetävä kuva...” Tiedeviestintä on oma lajinsa, jota ei tueta kovin johdonmukaisesti.⁴

Kuitenkin historiantutkimusta ja historiateoksia selvästi yhä luetaan ja palkitaan, ja moni aihe myös saa median huomiota. Historioitsijoilla ei välttämättä ole tarjolla yhtä jännittäviä väitteitä

1. Cop26 failure could mean mass migration and food shortages, says Boris Johnson. *Guardian* 30.10.2021, <https://www.theguardian.com/environment/2021/oct/30/cop26-failure-could-mean-mass-migration-and-food-shortages-says-boris-johnson> (21.11.2021)

2. Maijastiina Kahlos, *Rooman viimeiset päivät*. Otava 2016.

3. Noitavainot ja muutama muu keskiaikaan liitetty ennakkoluulo on puolestaan torjuttu useissa yleistajuisissakin teoksissa, esim. Hannele Klemetilä, *Keskiajan julmuus*. Atena 2008; Jaakko Tahkokallio, *Pimeä aika*. Gaudeamus 2019.

4. Elina Koivisto, Tiedeviestintä on oikeaa työtä, ei tutkijoiden vapaa-ajan harrastus. *Vastuullinen tiede* 4.10.2021, <https://vastuullinentiede.fi/fi/ajankohtaista/tiedeviestinta-oikeaa-tyota-ei-tutkijoiden-vapaa-ajan-harrastus> (21.11.2021).

kuin niillä, jotka suosivat vahvoja vertauskuvia tai salaliittoteorioita.⁵ Toisaalta totuus voi olla välillä ihmeellisempääkin kuin moneen kertaan kalutut kuvitelmat menneisyydestä.

Näillä sanoilla kiitän niin kirjoittajia, toimittajia, yhteistyökumppaneita kuin kaikkia lukijoitakin yhteistyöstä ja toivotan kaikkea hyvää uudelle vuodelle 2022!

Anu Lahtinen
anu.z.lahtinen@helsinki.fi

5. Sirpa Aalto & Harri Hihnala, "Saagat tuntevat Suomen kuninkaat". Pseudohistoriallisesta kirjoittelusta Suomen muinaisuudesta. *J@rgonia* 29 (2017), <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfi-fe201707057647.pdf> (21.11.2021).

HISTORiantutkimuksen Päivät

Kuudennet valtakunnalliset Historiantutkimuksen päivät järjestetään Tampereella 20.10.–22.10.2022 (to–la)

Päivien ohjelmassa on kutsuttujen esitelmien lisäksi työryhmiä sekä vapaamuotoisempaa ohjelmaa. Konferenssin pääpuhujat ovat Maria Ågren, Christopher Otter, Pertti Haapala ja Linda Gale Jones.

Järjestäjät toivovat (erityisesti) **ehdotuksia työryhmiksi**, joiden kesto on puolitoista tuntia (kolme esitelmää ja keskustelu mahdollisine kommentaattoreineen). Ehdotukseen tulee sisältyä kokonaisotsikko, lyhyt abstrakti, osallistujat, sekä esityksistä vähintään otsikot (yhteensä maksimissaan 3000 merkkiä). Ehdottaja toimii ryhmän puheenjohtajana tai nimeää puheenjohtajan.

Konferenssi ottaa vastaan myös **ehdotuksia yksittäisistä esitelmistä**, joista järjestäjät muodostavat työryhmiä. Tällöinkin ehdotukseen tulee liittää lyhyt abstrakti (maksimissaan 2000 merkkiä).

Ehdotuksia voi tehdä niin suomen, ruotsin kuin englannin kielellä. Abstrakteissa on esiteltävä tutkimuskysymys, -konteksti ja lähdeaineisto. Abstrakteihin tulee merkitä myös esittäjän/esittäjien nimi ja yhteystiedot. Ehdotuksia otetaan vastaan konferenssin internet-sivun kautta 31.1.2022 asti.

Lisätietoja: <https://events.tuni.fi/hitu2022/>